

ELEMENTE MANIERISTE ÎN POEZIA LUI ARCADIE SUCEVEANU

ȚURCANU Lucia, dr. lect. super.
(Universitatea de Stat "Alecu Russo", Bălți)

Apreciat de Alex Ștefănescu pentru “acele poeme de un remarcabil fast baroc”, prețuit de Constantin Ciopraga pentru puterea de sinteză a “rapsodului”, omologat de Mihai Cimpoi pentru “replica spirituală, calamburul care valorifică jocul inteligenței”, “oniric à la Dimov” și “echinoxist” în viziunea lui Nicolae Popa [1], Arcadie Suceveanu* este poetul care se încadrează, prin rafinamentul imagistic și fosforescența prozodică, în categoria manieriștilor moderni. Dominat de efortul plasticizării realului, el crede cu toată convingerea că metafora și comparația sînt elementele cele mai productive în practicarea acestei metamorfozări. Sînt unite în binoame componente din cele mai divergente, amplificîndu-se astfel impresia unei lumi meșteșugite. Referindu-se la tehnica metaforizării practică de Arcadie Suceveanu, Emilian Galaicu-Păun afirma, în manieră ludică: “Galant, curtenitor, îmbrăcat la patru ace (pardon, la patru rime), Arcadie Suceveanu este ultimul nostru cavaler medieval, pentru care orice act de comunicare devine din start un întreg ceremonial și deci trebuie îndeplinit ca atare. Poetul scrie versuri la fel cum ar parafa tratate de pace /.../ sau contracte de mariaj între curți regale europene. Un picior (de vers) greșit sau o rimă înnodată alandala la butonieră echivalează cu o crimă de lez-maiestate. Pe parchetul bine lustruit (de către înaintașii săi) al poezicii tradiționaliste, poeziile lui Arcadie Suceveanu dansează ciudate menuete, elegante mazurci și gavote, aristocratice cadriluri și poloneze – totul într-un cadru baroc și fast (s-ar cuveni probabil un studiu aparte despre metaforismul debordant al poetului, mult prea decorativ și prețios în majoritatea cazurilor; ne limităm /.../ la cîteva exemplificări: “turn (...) cărunt de insomnie”, “Din înger mi-a rămas doar un chiștoc”, “Vin lebede să moară-n carnea ta, / Albinele-ți zidesc în trup lumină”, “Iar sufletul, fiindcă-a știut să zboare, / Mi-l voi lăsa fular, la gîtul Morții” ș.a., ș.a.m.d.)” [2, p.92]. Metafora este principala formă de manifestare a eului în poezia lui Arcadie Suceveanu. Poetul își metaforizează discursul, relevînd o sensibilitate aparte, o sensibilitate ce are vocația intraductibilului și a sublimului. Metaforismul devine marcă a unei relații de estetizare a realului.

Arcadie Suceveanu vrea ca totul să fie perfect în poezie, de aceea creează rime impecabile, structuri fluente, gradații muzicale și sensibile,

---

* Volume de poezie: *Mă cheamă cuvintele* (1979); *Țărnul de echilibru* (1982); *A fugit melcul de-acasă* (versuri pentru copii, 1986); *Mesaje la sfîrșit de mileniu* (1987); *Arhivele Golgotei* (1990); *În cămașă de cireășă* (versuri pentru copii, 1991); *Secunda care sînt eu* (1993); *Eterna Danemarcă* (1995); *Înfruntarea lui Heraclit* (1998); *Cavalerul Înzadar* (2001).

perle imagistice savuroase, care exprimă un eu preocupat de existențial. Poetul își exprimă meșteșugit, apelînd la ars combinatoria, intenția de a rafina din abundență demersul liric: „Pedepsiți-l voi pe Greier, condamnați-l, despuiați-i/ Trupul ce-a-ngropat în sine cerul celor visători,/ Pentru crima de-a comite mici fragilități și grații/ Înălțați o ghilotină chiar în roua de pe flori” (Un Greier pe ghilotină). Autorul cultivă sublimul și grațiozitatea “cum un grădinar pasionat, compară Emilian Galaicu-Păun, cultivă orhidee (într-o climă prea puțin prielnică unei atare culturi); schimbîndu-și în fiecare dimineață floarea la butonieră, el înaintează pe parchetul lustruit al Curții (mărului de smarald) și își traduce din mers sentimentele într-o limbă “nobilă”, semănînd cu acei aristocrați din Evul Mediu care, pentru a nu utiliza vocabularul prostimii, recurgeau la numeroși tropi. Dacă din întîmplare Arcadie Suceveanu ar fi fost contemporanul și compatriotul lui Góngora, nu sînt sigur că (pauză) “corespondentul spaniol al stilului prețios din Franța, al manierismului italian și al eufemismului englez” s-ar numi astăzi gongorism” [2, p.100]. Poetul este, într-adevăr, un cavalier ce caută metafora mereu schimbătoare, creînd poeme într-un “stil înalt”, un stil al densităților metaforice desfășurate, al rafinamentului artistic. Uneori excesiv de metaforizate, poemele sale amintesc de tehnica punerii în abis, conținînd “podoabe” în straturi, opace sau semidecodabile, care, în loc să pună în valoare conținutul, îl deconstruiesc pînă la artificiu limbajului absurd: „Iată o țară în care morcovii și cartofii/ cresc pe cupola aurită a Sfintei Sofii” (Mașina apocaliptică). Dincolo de efectul șocant pe care îl produc, aceste imagini insolite și aparent gratuite par să mai aibă o finalitate, mult mai profundă decît simpla creare de stupore. Metaforele constituie imagini ale unei realități reflectate (deformat sau stilizat) de sensibilitatea poetului. Arcadie Suceveanu apelează la asocieri lexicale absurde pentru a prezenta o realitate tragică prin absurditățile în care se complăce. Ludic și ironic, poetul se detașează de real și evită exprimarea dramatismului prin discursuri patetice. El simulează lejeritatea în contactul cu această realitate, deși, în esență, este profund marcat de destinul lumii din care face parte.

“Cavalier al florii de măceș”, eul din poemele lui Arcadie Suceveanu își inventează un decor pe măsura aristocratismului său. Spațiul poetic este populat de fragilități și grațiozități gongorice, autorul reușind să evite gratuitatea prin formularea intențiilor sale orifice: „De ce nu am destinul unui nufăr,/ Un ornic vegetal să fiu pe ape,/ Și clipa lacului de arc să-mi scape/ Și-n albe înfloriri să-nvăț să sufăr.// Și să strecor prin orifice supape/

Impurități, noroaie fără număr./ Pe apa rea să nu pot să mă supăr./ Să scot din mlaștini perle-ntre pleoape...” (Nufărul magic).

Zugrav ales al metaforei, Arcadie Suceveanu este, după Tudor Palladi, “un încrustator neîntrecut al goticului imagistic, mai ales al fastului acestuia. La el poezia veritabilă este ca și crucea aurită a unui templu de pe culmea unui deal, planînd ca și cum aerul și totodată ținîndu-i respirația azurului. Este ceva miraculos în această inversare, răsturnare ideatică dinspre aspațialitatea ideatică a metaforei sau a dejucării ei în subsidiar, pe care el a găsit-o intuitiv și ideal în ceea ce privește echilibrul dintre gînd și imagine” [3, p.6]. În majoritatea cazurilor, metafora creată de acest poet nu este gratuită (are funcții plasticizante, uneori și revelatorii), ea camuflînd trăiri profunde. Mihai Cimpoi constată că imaginea insolită conotează stări și frustrări ale autorului: “Noul cavaler al tristei figuri e cuprins chiar de o tristețe infernală care se infiltrează în toate trăirile. Suceveanu e /.../ poetul unei triple tristeți: una, apocaliptică, pe care i-o generează sfîrșitul de veac “infernal”, una de sorginte bacoviană (Bacovia apare ca un nou Mesia Vestitor de Alb și sigilînd lumea cu ninsori) și cea de-a treia sub forma nostalgiei după evul mediu pe care-l vede pur. E un istovitor sentiment al înstrăinării la acest poet bucovinean, proiectat în simbolurile și parabolele Nimicului (Marele Zero al depărtării), Golgotei și Infernului, al Marelui pește imperial și al noului Hamlet reapărînd într-o nouă putredă Danemarcă” [4, p.229]. Este practicat deci un manierism disimulator.

Scriindu-și textele într-un veritabil limbaj prețios, Arcadie Suceveanu este un evazionist ce caută mîntuirea de realul ostil în și prin metaforă. Valorificarea acestui tip de discurs a însemnat, cel puțin pînă în 1990, evitarea schematismelor proletcultiste sau a clișeeleor pășunist-sămănătoriste ce deveniseră o marcă a literaturii române din Basarabia. Practicarea tehnicilor manieriste ar putea fi interpretată ca un gest de salvare a poeticității. Acest exercițiu devenind stil, Arcadie Suceveanu poate fi încadrat în categoria poezilor români ce își fac program din estetica manieristă a artificializării și a insolitării discursului în vederea inventării unor noi formule estetice. Relevantă, în acest context, este plasarea incertă a poetului basarabean cînd în generația “ochiului al treilea”, datorită intenției sale de a poetiza universul, asemeni lui Nicoale Dabija, Leonida Lari sau Vasile Romaniciuc, “cu ajutorul simbolurilor romantice, atmosferei adolescente, înfrăgezirii lucrurilor (scăldate în rouă), sensibilizării văzului și auzului, dinamizării expresioniste a viziunilor” [4,

p.223], cînd printre optzeciști, datorită “deconstrucției, demitizării, ironiei și ludicului” [2, p.8] ce îi invadează tot mai mult poezia.

Rezumat

Arcadie Suceveanu este poetul care se încadrează, prin rafinamentul imagistic și fosforescența prozodică, în categoria manieriştilor români moderni, el căutînd metafora mereu schimbătoare și creînd poeme într-un “stil înalt”, un stil al densităților metaforice desfășurate, al rafinamentului artistic. Practicarea tehnicilor manieriste ar putea fi interpretată ca un gest de salvare a poeticității, dar și ca o încercare de a inventa o nouă formulă estetică.

Note

1. Autori citați după referințele critice din volumul Eterna Danemarcă de Arcadie Suceveanu. - București: Eminescu, 1995.
2. Galaicu-Păun, Emilian. Poezia de după poezie. Ultimul deceniu. – Chișinău: Cartier, 1999. – 280 p.
3. Palladi, Tudor. Aspațialitatea ideatică a metaforei sau dejucarea ei, prefață la volumul Cavalerul Înzadar de Arcadie Suceveanu. – Chișinău: Cartea Moldovei, 2001. – p.5-13.
4. Cimpoi, Mihai. O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. – Chișinău: ARC, 1997. – 432 p.